

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Тернопільський відділ Українського географічного товариства
Гуманітарно-природничий університет імені Яна Длугоша (Ченстохова, Польща)
Барановицький державний університет (Барановичі, Білорусь)

Міжнародна
науково-практична
конференція

**ГЕОГРАФІЯ,
ТУРИЗМ,
КРАЄЗНАВСТВО:**

**актуальні проблеми
теорії і практики**

Тернопіль, 16-17 травня 2019 року

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний університет
імені Володимира Гнатюка
Тернопільський відділ Українського географічного товариства
Гуманітарно-природничий університет імені Яна Длугоша
(Ченстохова, Польща)
Барановицький державний університет (Барановичі, Білорусь)

**ТУРИЗМ, ГЕОГРАФІЯ, КРАЄЗНАВСТВО:
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ**

**Матеріали міжнародної науково-практичної конференції
(16-17 травня 2019 року)**

Тернопіль – 2019

УДК 338.48 : 908 : 91 : 005.745

*Друкується за рішенням Вченої ради
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка (протокол № 11 від 23 квітня 2019 року).*

Редакційна колегія:

Воницік Я. – доктор габлітований, професор (м. Ченстохова, Польща);
Денисюк Г. І. – доктор географічних наук, професор (м. Вінниця, Україна);
Заставецька Л. Б. – доктор географічних наук, професор (м. Тернопіль, Україна);
Малолетшич Е. – доктор габлітований, професор (м. Ченстохова, Польща);
Сивий М. Я. – доктор географічних наук, професор (м. Тернопіль, Україна);
Шаблій О. І. – доктор географічних наук, професор (м. Львів, Україна).

Рецензенти:

Шаблій О. І. – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри економічної і соціальної географії (Львівський національний університет імені Івана Франка);
Пушкар З. М. – кандидат географічних наук, доцент кафедри управління персоналом і регіональної економіки (Тернопільський національний економічний університет);
Дударчук К. Д. – кандидат географічних наук, доцент кафедри географії України і туризму (Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка).

Т 86 Туризм, географія, краєзнавство: актуальні проблеми теорії і практики: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 16-17 травня 2019 р.). – Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, 2019. – 328 с.

ISBN 978-617-595-088-3

До збірника матеріалів конференції ввійшли результати наукових досліджень, представлених на Міжнародній науково-практичній конференції, що відбулася у м. Тернополі 16-17 травня 2019 р. Вони охоплюють широке коло питань у галузі туризму, географії і краєзнавства.

Для фахівців у галузі туризму, географії, працівників державних і громадських природоохоронних закладів і установ, учителів та студентів, широкого кола читачів.

УДК 338.48 : 908 : 91 : 005.745
ISBN 978-617-595-088-3

© ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2019
© Колектив авторів, 2019

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ТУРИЗМУ	6
<i>Білецький М., Котик Л.</i> Приморський туристично-рекреаційний район України: сучасний стан і проблеми розвитку.....	7
<i>Браславська О., Рожі І.</i> Туризм: методологічні аспекти розвитку.....	22
<i>Горб К., Атамась А.</i> Функціонально-цільова спрямованість краєзнавчих ресурсів туризму.....	25
<i>Горин І.</i> Сучасний стан розвитку бальнеологічного курорту Східниця.....	29
<i>Грицевич В.</i> Кулінарна географія, як науково-методична база для різних видів туризму.....	33
<i>Зінченко В.</i> Психологічні особливості взаємодій туристичних фірм і споживачів туристичних послуг.....	36
<i>Карп'юк З., Чижевська Л., Качаровський Р., Антишок О.</i> Перспективи розвитку туристичного співробітництва прикордонних громад Волинської області.....	41
<i>Качаровський Р., Чир Н., Антишок О., Єрка І.</i> Вплив інтеграційних процесів між об'єднаними територіальними громадами Волинської області на розвиток її туристичної галузі.....	50
<i>Колотуха О., Миргородська О.</i> Географія туризму як фундаментальна складова туризмології.....	56
<i>Копер Н.</i> Щодо оптимізації рекреаційної діяльності в межах деяких еколого-пізнавальних стежок НПП «Гуцульщина».....	63
<i>Паньків Н.</i> Сучасний стан розвитку сільського туризму Львівської Області.....	67
<i>Зінько Ю., Мальська М., Дубіс Л.</i> Кластери сільського туризму в Україні...	75
<i>Плецан Х.</i> Конкурентоздатний фахівець сфери туризму: проблеми та потреби в сучасних реаліях економічного ринку.....	83
НОВІ НАПРЯМКИ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	87
<i>Шиян О., Божук Т.</i> Розвиток подієвого туризму з використанням народних традицій.....	88
<i>Денисюк Г.</i> Туризм і повсякдення.....	92
<i>Гостюк З.</i> QR – коди як інноваційний туристичний продукт міста Косів...	97
<i>Дударчук К., Ранецька Н.</i> Тенденції розвитку нових видів повітряного туризму в світі.....	100
<i>Овчаренко Л., Безуглий В.</i> Географічні особливості розвитку подієвого туризму в Україні (на прикладі фестивалів).....	108

<i>Романів О.</i> Міжнародний стоматологічний туризм як перспективний туристичний продукт: погляд крізь призму світового досвіду.....	112
<i>Підставка Р., Пушкар З.</i> Реставрація та новітні дослідження, як важливий чинник розвитку замкового туризму Тернопільщини.....	122

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМУ В ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ

<i>Bakota D., Płomiński A.</i> Państwowe muzeum auschwitz-birkenau w oświęcimiu jako miejsce docelowe tanatoturystów.....	129
<i>Płomiński A., Bakota D.</i> Aspekt edukacyjny dark tourismu w wystawach muzealnych w polsce.....	129
<i>Malolepszy E., Drozdek-Malolepsza T.</i> Sport i turystyka w powiecie Krzemienieckim w świetle czasopisma «Życie Krzemienieckie» (1932-1939).....	130
<i>Зуєв Уладзімір.</i> Адам Міцкевіч: стамбульські перьвід. Сучасная ацэнка.....	131

СУЧАСНІ ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ: МЕТОДИКА, ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

<i>Ванда І.</i> Чинники місцевого прикордонного руху (на прикладі Яворівського району Львівської області).....	137
<i>Варакута О., Гавришко М., Леньковська М.</i> Квест як елемент інтерактивних технологій у сучасній географічній освіті.....	144
<i>Заставецька Л., Заставецький Т.</i> Проблеми формування територіальних громад в Україні.....	150
<i>Лляши І., Ткач Д.</i> Перспективні напрямки функціонування малих міст Тернопільської області.....	159
<i>Петровська М., Петровський С.</i> Суспільно-географічні аспекти впливу реклами на екологічну свідомість домогосподарств міста Львова.....	161
<i>Погубило В.</i> Сучасна динаміка смертності населення в Тернопільській області.....	169
<i>Питуляк М., Питуляк М.</i> Територіальні особливості сільськогосподарського землекористування у Хмельницькій області.....	175
<i>Потокий М., Гуменюк В., Синьків Л.</i> Обсяги та динаміка експорту продовольчих товарів та сировини з Тернопільської області.....	180
<i>Потокий М., Качановська В., Ритула В.</i> Тернопільщина і Польща: аспекти зовнішньоекономічної діяльності (на прикладі експорту та імпорту товарів).....	186
<i>Пугач С.</i> Геоінформаційні системи, як соціальні мережі.....	192
<i>Свинко Й., Дем'янчук П.</i> Нарис з історії дослідження неотектоніки Західного Поділля.....	196
<i>Сивий М.</i> Етапи формування території та мінеральних ресурсів України...	205
<i>Таранова Н.</i> Антропогенний вплив на клімат Тернополя.....	213

КРАЄЗНАВЧІ (РЕГІОНАЛЬНІ) СТУДІЇ

	223
<i>Zalas K.</i> Edukacja regionalna jako kluczowy element ruchu krajoznawczego w szkołach powszechnych ii Rzeczypospolitej.....	224
<i>Бакалейко В., Маковецька Л.</i> Соціальна сфера депресивної території (на матеріалах Демидівського району Рівненської області).....	224
<i>Влах М.</i> Персоніфікований підхід в українському історико-географічному краєзнавстві.....	230
<i>Клапоуцак І., Гавришок Б.</i> Розвиток водного туризму на теренах Східної Галичини у 20-30-х роках ХХ століття.....	237
<i>Гавришок Б., Лісова Н.</i> Аграрне природокористування на теренах Терехівського району Тернопільської області.....	242
<i>Гулик С., Гулик О.</i> Сучасна структура сільськогосподарських антропогенних ландшафтів Тернопільського району.....	248
<i>Добрянський В., Плоцанський П.</i> Про обстеження печер на території природного національного парку «Дністровський каньйон» в Заліщицькому районі.....	253
<i>Заблюцький Б.</i> Сучасні зміни в структурі сільськогосподарських технічних культур Тернопільської області: причини, проблеми, перспективи.....	268
<i>Мацко Н.</i> Єврейська громада містечка Гусятин (кінець ХV – перша половина ХХ ст.).....	276
<i>Пушкар О., Пушкар І.</i> Медико-географічні особливості поширення захворювань на території Тернопільської області.....	285
<i>Ситник О., Хлевнюк О.</i> Туризм як чинник розвитку старопромислових районів.....	289
<i>Смик О., Єремія Г.</i> Подієвий туризм як перспективний напрям розвитку туристичної індустрії (на прикладі Чернівецької області).....	300
<i>Шаблій О.</i> Про доцільність організації приміських туристичних пізнавальних маршрутів (на прикладі маршруту Тернопіль – Біла – Великий Глибочок – Курівці).....	306
<i>Кузик С., Борсук Ю.</i> Значення транспорту Львова у розвитку міжнародного туризму.....	310
VARIA	314
<i>Василевська А., Сампара О.</i> Детермінанти виникнення бідності в Україні та шляхи їх подолання.....	315
<i>Яроменко О., Гриценко Т.</i> Географічний аналіз загальної середньої та позашкільної освіти Рівненщини.....	322

АДАМ МІЦКЕВІЧ: СТАМБУЛЬСКІ ПЕРЫЯД. СУЧАСНАЯ АЦЭНКА

*Уладзімір Зуеў, старэйшы выкладчык
Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт,
г. Баранавічы, Рэспубліка Беларусь
Nerush.ec@gmail.com*

У рабоце разглядваецца стамбульскі этап жыцця Адама Міцкевіча (24.12.1798 – 26.11.1855) – славянскага польскамоўнага паэта, урадженца Беларусі, заснавальніка польскай рамантычнай паэзіі.

Вымушаная эміграцыя паэта ў маі 1828 года ў Заходнюю Еўропу не толькі стала жыццёвым выпрабаваннем, але і адкрыла ў Міцкевіча новыя якасці. Ён праявіў сябе як грамадскі дзеяч, як аўтарытэтны лідэр мігрантаў з тэрыторыі Рэчы Паспалітай, якая была акупаваная Расійская імперыя пасля трох падзелаў, як дыпламат, які мог дамаўляцца з супярэчлівымі дзяржаўнымі чыноўнікамі як ў сўрапейскіх дзяржавах, так і на Блізнім Усходзе. Шматлікія даследаванні біяграфіі паэта супярэчліва адносяцца да апошняга этапа жыцця паэта ў Стамбуле (Канстанцінопале), дзе ён апынуўся ў часы руска-турэцкай вайны. Маючы падтрымку польскіх эмігрантаў і дзяржаўных чыноўнікаў заходнесўрапейскіх дзяржаў, ён працаваў на ідэю стварэння ваеннага падраздзялення, якое на ваенным тэатры дзеянняў адстойвала б мэты вяртання незалежнасці літоўска-беларуска-польскай Рэчы Паспалітай. Гэта ідэя знайшла сваю падтрымку і ў Турцыі. Але поўнасьцю завершыць свае пачынанне Адам Міцкевіч не паспеў. 26 лістапада 1855 года ён памірае. Існуе некалькі версій прычын яго смерці – ад інфекцыйнага захворвання да атручвання.

Значэнне стамбульскага (канстанцінопальскага) этапа жыцця Адама Міцкевіча можна разглядваць перш за ўсё як паказчык аўтарытэта гэтага чалавека. І таму невыпадкова ў Стамбуле працуе музей паэта, які падтрымліваецца з дзяржаўнага бюджэта. Гэты музей на вуліцы Tatl Badem Sk. №10 у раёне BeYOğlu пакуль малавядомы, але ён можа і павінен стаць важным турысцкім аб'ектам.

Адам Міцкевіч – вялікі сын беларускай зямлі. Ён нарадзіўся на хутары Завоссе, што ў 15 км на поўнач ад сучаснага горада Баранавічы, а на той момант – на тэрыторыі Расійскай імперыі. Сам сябя ён называў літвінам, а родную зямлю, былое Вялікае княства Літоўскае, услаўляў у сваіх паэтычных творах. Так, з прычыны свай

адукацыі ўсе свае творы ён пісаў на польскай мове – дзяржаўнай мове Рэчы Паспалітай Абодвух народаў, якая была падзелена ў канцы 18 стагоддзя паміж Расійскай, Прускай і Аўстра-Венгерскай імперыямі.

Яго сэрца спынілася, аднак, на тэрыторыі Асманскай імперыі, ў Канстанцінопале, сучасным Стамбуле. Міцкевіч нешмат часу не дажыў да свайго 57-годдзя.

Што прывяло Міцкевіча ў Стамбул? Здавалася бы, што жывучы ў Парыжы, дзе ён атрымаў цікавую работу ў Каледж-дэ-Франс, можна было б поўнасьцю прысвяціць сябе творчасці.

11 верасня 1855 года ў восьмым часу вечара Адам Міцкевіч разам з Генрыхам Служальскім і князем Уладзіславам Чартарыўскім выехалі з Парыжа, з Ліёнскага вакзала. У Марсэлі яны селі на карабель «Табор», які даставіў іх у Канстанцінопаль (Стамбул).

Паэт з прыехаў сюды зусім не для паэзіі. За год да гэтага пачалася руска-турэцкая вайна, і менавіта ў Турцыі пачаў фарміравацца польскі легіён для барацьбы за адраджэнне Рэчы Паспалітай і для вызвалення яе ад ціску Расійскай імперыі. Галоўную ролю ў стварэнні гэтага легіёна меў менавіта Міцкевіч, на той момант не толькі паэт, але і публіцыст, грамадскі і палітычны дзеяч.

Але пражыўшы ў Стамбуле літаральна некалькі дзён і атрымаўшы задавальненне ад стану і баявога духа польскага легіёна, Міцкевіч раптоўна памірае. Згодна «афіцыйнай» версіі, ад халеры, але, як гавораць відавочцы, ніводны з трох дактароў, якія пазней аглядалі цела паэта, не заўважылі традыцыйнага халернага пацямнення твару пасля смерці. Неафіцыйная версія – атручванне [1].

Расійскі след – не адзіны сярод версій нечаканай смерці здаровага і адносна не старога чалавека, генія культуры народаў Усходняй Еўропы.

Для разумення ролі Адама Міцкевіча ў міжнароднай палітыцы таго часу неабходна больш падрабязна разгледзіць яго паходжанне і жыццё ў Парыжы.

Ён нарадзіўся ў сям’і адваката, збяднеўшага шляхціча-ліцвіна. Маць яго паходзіла з прыняўшых хрысціянства сям’і франкістаў Маеўскіх. Франкісты – гэта полухрысціянская містычная секта, заснаваная сярод польскіх яўрэяў Якавым Франкам і існаваўшая з сярэдзіны XVIII ст. да пачатку XIX ст. Некаторыя гісторыкі мяркуюць, што і жонка Міцкевіча, Цэліна Шыманоўская, была праўнучкай аднаго з франкісцкіх лідэраў Шлома бэн Элішы Шора з украінскага Рагаціна.

Адданы патрыёт і змагар за вызваленне свайго народа, Міцкевіч,

аднак, не падзяляў нацыяналістычных забабонаў, якія існавалі ў асяроддзі польская інтэлігенцыі, ён выступаў супраць антысемітызма і выказваў сімпатыі да яўрэяў і у мастацкай творчасці, і ў грамадская дзейнасці.

Міцкевіч быў перакананы, што саюз палякаў і яўрэяў Польшчы прывядзе да духоўнага і матэрыяльнага адраджэння краіны (як некалі саюз Польшы і Літвы прывёў да палітычнай велічы Рэчы Паспалітай), нягледзячы на адрозненні двух народаў. Ён энергічна выказаўся ў абарону яўрэяў у сваіх лекцыях у Каледж-дэ-Франс у Парыжы (1840–44) [2].

Міцкевіч падзяляў ідэі польскага філосафа-містыка Анджэя Тавяньскага, які быў, як і Міцкевіч, выразнікам ідэі польскага мессіанізма. Згодна з Тавяньскім, яўрэйскі, польскі і французскі народы складаюць трыадзіны Ізраіль якому наканавана выратаваць чалавецтва [3]. Гэтыя погляды знайшлі сваё адлюстраванне ў напісаным біблейскім стылем сачыненні Міцкевіча «Кнігі польскага народа і польскага пілігрымства» (1832), у якім праводзілася паралель паміж вяртаннем яўрэяў з паланення вавілонскага і заканчэннем пакутніцтва Польшчы. Адам Міцкевіч у гэтым творы пакуты Хрыста асацыіраваў з гістарычным развіццём Польшчы, а пакуты польскага народа сталі сваасаблівай ахвярай Хрыста. Цела пахаванай Польшчы павінна ўваскрэснуць [4].

Перакананы ў тым, што Польше давядзецца вызваліць еўрапейскія народы, а таксама вырашыць яўрэйскае пытанне, Міцкевіч прапанаваў у часы Крымскай вайны (1853–56) арганізаваць яўрэйскі легіён для барацьбы з Расіяй, падобны на ўжо існуючы Польскі полк генерала Замойскага і Казачы полк пад камандаваннем Садык-Пашы. З гэтым планам Міцкевіч звярнуўся да яўрэяў праз свайго памочніка Армана Леві (доктара французскай арміі, нашчадка крэшчаных яўрэяў, які зацікавіўся ў 1824–31 гг. іудаізмам пад уплывам Міцкевіча).

І Міцкевіч, і Леві, верагодна, меркавалі, што фарміраванне яўрэйскага легіёна – першы крок да адраджэння яўрэйскага народа [5].

Будучы пасланцамі ўплывовай польскай эмігранцкай арганізацыі «Hotel Lambert» (ад назвы рэзідэнцыі, у якой развярнуў сваю дзейнасць князь Адам Чартарыйскі), Міцкевіч і Леві мелі магчымасць размаўляць з вышэйшымі чыноўнікамі Асманскай імперыі.

Хутка Міцкевіч і Леві атрымоўваюць пісьмовы дазвол на вярбоўку людзей у легіён.

Турэцкія ўлады ж разглядалі ідэю легіёна як магчымасць сабраць дадатковыя фінансавыя сродкі для вайны з Расіяй або накіраваць гэты атрад на ўціхаміраванне Палестыны [6].

Акрамя таго, князь Чартарыйскі, які бачыў рост папулярнасці Міцкевіча сярод эмігрантаў, пачаў закуліснуло барацьбу.

У адзін з вечароў Адам Міцкевіч адчуў недамаганне. Пачалася хвароба, якая па сваіх сімптомах нагадвала халеру. У тыя часы якіх-небудзь эфектыўных лекаў супраць халеры не існавала і гэта вызначыла вынік хваробы Адама.

26 лістапада Адам Міцкевіч памёр.

Якія таямніцы хавае дом, дзе памёр Адам Міцкевіч?

Сёння ў гэтым доме на Tatlı Badem Sk. №10 у еўрапейскім раёне Стамбула Beyoğlu – музей, які існуе ўжо болей 130 год і фінансуецца турэцкімі ўладамі [7]. У знак павагі да літаратурнага генія і грамадскага дзеяча, нашага земляка. У пакоі, дзе спынілася сэрца паэта – зараз імправізаваная магіла. Тут знаходзілася яго цела некалькі дзён у чаканні карабля, які перавёз яго спачатку ў Парыж. Пазней цела было пахавана ў замку Вавель у Кракаве.

На другіх паверхах музея адлюстраваная творчасць Адама Міцкевіча, прычым на трох мовах – польскай, турэцкай і англійскай. Паэтычныя творы Адама тут размешчаны на маленькіх адрывах календарых, лісткі з якога наведвальнікі могуць узяць з сабой.

Стамбульскі (канстанцінопальскі) этап жыцця Адама Міцкевіча вельмі кароткі – усяго тры месяцы. Тым не менш ён стаў паказчыкам вялікага аўтарытэта гэтага чалавека як сярод эмігрантаў у Заходняй Еўропе, так і сярод дзяржаўных дзеячоў еўрапейскіх і бліжнеўсходніх дзяржаў. У яго жаданні ўдзельнічаць у стварэнні ваеннага атрада, які б магло ваяваць на ваенным тэатры руска-турэцкага канфлікта, праяўлялася жаданне бачыць сваю радзіму свабодная і незалежная. Сваю роль мела і паходжанне Адама Міцкевіча – ён лёгка мог дамаўляцца як з польскімі мігрантамі, так і з прадстаўнікамі яўрэйскіх арганізацый.

Стамбульскі (канстанцінопальскі) завяршаючы этап жыцця Адама Міцкевіча стаў падцвярджэннем многіх талентаў гэтага чалавека, якія ўзгадваюцца ў экспазіцыі стамбульскага Музея паэта.

Улічваючы пастаянную цікавасць да жыцця і творчасці нашага земляка, стамбульскі музей паэта можа і павінен стаць турыстычным аб'ектам, які будзе ўключацца ў маршруты турыстаў з Усходняй і Заходняй Еўропы.

Спис використаних крыніц

1. Jastrun, M. Mieciewicz. / M.Jastrun. – Warszawa: Panstwowy Inst. Wydawn., 1974.
2. Фалькович, С.М. Участие Адама Мицкевича в деятельности польской политической эмиграции середины XIX в. / С.М. Фалькович // Славянский мир в третьем тысячелетии. – 2018. – Т. 13. – № 1–2. – Сс. 46 – 59.
3. Травкина, А.А. Специфика польского романтического мессианизма XIX в. / А.А. Травкина // Вестник славянских культур. – 2008. – № 3–4. – Сс. 56 – 64.
4. Mickiewicz, A. Ksiegi narodu i pielgrzymstwa polskiego / A. Mickiewicz // Pisma proza. – Cz. 2. – Warszawa, 1955.
5. Fiečko, J. Spór między Mickiewiczem a Krasieńskim o miejsce żydów wśród polaków / J. Fiečko // Pamiętnik Literacki XCIX. – 2008. – Z. 2. – S. 5–21.
6. Философов, Д. Мицкевич в Турции / Д. Философов. // Молва. – 1932. – № 113.
7. Adam Mickiewicz Muzezi. – Режим доступа: <http://www.bevoglu.bel.tr/bevoglu-belediyesi/detay/Adam-Mickiewicz-Muzezi/181/1070/0>